

Länstyrelsen
Norrbotten

YTTRANDE

Datum
2015-06-19

Diarienummer
300-3970-15

1 (7)

n.registrator@regeringskansliet.se

Slutbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen, SOU 2015:15

Sammanfattning

Länstyrelsen i Norrbotten vill särskilt uppmärksamma:

- Vikten av medvetna konsumenter
- Politikens roll för god folkhälsa och självförsörjningsgrad
- En nationell livsmedelsstrategi bör tillskriva livsmedel en särställning inom tillverkningsindustrin!

Övergripande synpunkter på utredningen samt medskick till en nationell livsmedelsstrategi

Utredningen tar upp många angelägna infallsvinklar och lämnar många bra förslag. Näringen bör självklart arbeta med att förbättra effektiviteten i produktionen och marknadsanpassning, men Länstyrelsen anser att den avgörande faktorn är att ändra konsumenternas beteende och öka fokus på matens betydelse för hälsan. Utredningen tar upp vilka klimatproblem det kan innebära att exportera vår matproduktion till andra länder vilket visar att ansvaret inte bara ligger hos livsmedelsproducenterna.

Tyngdpunkten i en nationell livsmedelsstrategi bör därför vara konsumentupplysning. Det är först när konsumenterna gör medvetna val som näringen kan ta ställning till hur den bör utvecklas. Och med fulltäckande produktionsinformation kan samhället ta ställning till vad vi vill att våra barn, sjuka och gamla ska äta.

Jordbruket och livsmedelsindustrin har varken medel eller möjlighet att anpassa verksamheten tillräckligt snabbt vartefter marknads efterfrågan förändras, det finns en stor tröghet i systemet. Det är därför Regeringen bör arbeta för att påverka marknads efterfrågan just när det gäller livsmedel

Utredningen bedömer att statens roll främst är att skapa förutsättningar. Tittar vi på den finska livsmedelsstrategin utgår den från folkhälsa. I det svenska samhället finns lagar och regler som ska skydda medborgarna, människorna. Men när det kommer till mat kan man äta hur och vad som helst. Ändå är felaktig kost största orsaken till ohälsa och förtidig död. Länstyrelsen anser att regeringen i en svensk livsmedelsstrategi bör lägga stor tyngdpunkt vid folkhälsa likt den finska livsmedelsstrategin

I resonemanget att näringen behöver effektiviseras och innovations utvecklas utgår man från att konsumenterna köper det dem vill ha. Men att handla medvetet är svårt och tidsödande. Länsstyrelsen anser därför att det är statens roll att informera konsumenterna under vilka etiska och miljömässiga former som varan är producerad och därmed hur den påverkar vårt generationsmål. Utan ordentlig upplysning kan vi inte förvänta oss att konsumenterna gör medvetna val, därtill är frågan alltför komplex. Fulltäckande produktionsinformation är också en komplex fråga men det finns problem med en del av den märkning som finns i dag. Den är allt för förenklad och ger inte en rättvis bild.

Kommentarer på enskilda förslag

Länsstyrelsen är positiv till utredningen och tillstyrker huvuddelen av de förslag som lämnas. I det följande omnämns bara förslag där Länsstyrelsen har en avvikande åsikt eller önskar förtydliga något.

2.1 Varför strategi?

Länsstyrelsen ställer sig positiv till att det tas fram en nationell livsmedelsstrategi. Den bör uppmana till att utveckla regionala strategier för att belysa frågorna och föreslå åtgärder ur ett regionalt perspektiv, samt inhämta kunskaper från de regionala strategierna eller pågående arbete med strategierna.

Länsstyrelsen anser att utredningen bör lyfta fram livsmedelsindustrins särställning i förhållande till andra tillverkningsindustrier då den fyller grundläggande mänskliga behov genom att förse oss med mat.

2.2 Vision 2030

Länsstyrelsens uppfattning för att få till en förändring är att vi inte kan göra frågan till en *bondefråga* genom att enbart diskutera jordbrukets konkurrenskraft, vi måste prata om vad det faktiskt handlar om – Mat. I utredningens förslag till Vision 2030 omnämns att näringen försörjer konsumenterna med säkra livsmedel bara i en bisats.

2.3 Strategi för värdeskapande och tillväxt

Länsstyrelsen efterfrågar ett ettappmål kopplat för självförsörjningsgrad och konsumtion av Svenska livsmedel. I många andra sammanhang har livsmedelsförsörjning vid krissituationer uppmärksamats, en viktig fråga som utredningen nästan helt förbiset.

Strategins fyra fokusområden

Marknadssignalerna är att konsumenter i stor utsträckning handlar billiga livsmedel. Om huvudfokus ska ligga på att näringen ska anpassa sin produktion till marknaden innebär det att den politiska viljan är att det ska produceras så billigt som möjligt? Länsstyrelsen anser att Regeringen bör sätta tydligare kvalitetsmål när det gäller svensk livsmedelsproduktion

Länsstyrelsen ställer sig lite frågande till att det ligger mer vikt på export än självförsörjning. Hållbar produktion innebär bland annat rättvis fördelning i världen och kretsloppsanpassad produktion.

2.4 Metod för genomförande

Det råd som föreslås inrättas bör även vara representerade av Sveriges kommuner och Landsting samt Folkhälsoinstitutet.

3.1 Strukturomvandling

En strategi för konkurrenskraft i jordbruket behöver ge svar inte bara för utveckling av de storskaliga, växande jordbruksföretagen utan även för konkurrenskraft i det mera småskaliga, det jordbruk som ger förutsättningar för levande landsbygd i hela landet.

3.3 Kapitalförsörjning och investeringar

Utredningen konstaterar att det krävs åtgärder för att skapa förutsättningar för ett effektivt byggande. Det är viktigt att man vid utarbetande av åtgärder, samt även i andra sammanhang såsom fördelning av medel till stöd för investeringar mellan länen, belyser och tar hänsyn till regionala skillnader som kan förekomma när det gäller kostnader för att göra investeringar. Även möjligheten att få lån kan variera mellan olika delar av landet, vilket man också bör ta hänsyn till, då det ofta är en grundläggande förutsättning för att kunna genomföra en investering.

3.6 Jordförvärvslagstiftningen

Länsstyrelsen tillstyrker förslaget. Juridiska personer som bedriver jordbruk bör i likhet med småskaliga sågverk kunna förvärva mark för att skapa arbetstillfällen.

Avseende fysiska personers krav på förvärvstillstånd vill Länsstyrelsen hänvisa till den nationella statistiken på hur många avslag som tas per år. Statistiken ger en indikation på att lagen kanske har spelat ut sin roll och ett avskaffande av kravet på förvärvstillstånd skulle förenkla och minska kostnaderna enskilda markägare.

4.3 Djurskydd

Länsstyrelsen anser inte att man bör göra avkall på sådant som skulle göra det sämre för djuren, däremot tillstyrker länsstyrelsen att det görs en vetenskaplig värdering av djurskyddskraven så att de är väl motiverade. Det är dock viktigt att man utarbetar system så att jordbrukarna får betalt för de extra kostnader som högt ställda krav på djurskyddet innebär.

Utifrån ett folkhälsoperspektiv är det viktigt att fortsätta det arbete som pågår mot en minskad antibiotikaanvändning och hålla fast vid och ytterligare förbättra kraven på gott djurskydd och djurhälsa inom EU. Förbrukningen av antibiotika måste minska både inom EU och internationellt.

Utredningens förslag 2

Länsstyrelsen tillstyrker delvis förslaget. Länsstyrelsen delar utredningens uppfattning att en hög rättssäkerhet är ett angeläget mål för djurskyddskontrollen och att ett fortsatt arbete mot ökad samordning av bedömningarna i hög grad kan bidra till detta. Dock så bedömer Länsstyrelsen att utredningens förslag om ökad målstyrning, minskad detaljeringsgrad och ökad flexibilitet motverkar möjligheterna till en rättssäker och samordnad djurskyddskontroll.

Länsstyrelsen anser att den fortsatta översynen av djurskyddslagstiftningen prioriteras med anledning av Djurskyddslagsutredningen (SOU 2011:75) och att konkurrenskraftsutredningens förslag kan vägas in i denna process. Det är mycket viktigt att målen är uppföljningsbara och begripliga för att de ska upplevas som en förenkling och lättnad. Blir lagstiftningen mer målstyrd ökar utrymmet för tolkningar med en risk för ökade variationer i tillämpning och en minskad rättssäkerhet som följd.

Utredningens förslag 5

Länsstyrelsen avstyrker delvis förslaget. Länsstyrelser tillstyrker i den del då vi är positiv till en utredning. Den bör dock ske av en oberoende instans som inte har ett vägledande ansvar kopplat till förprovningen, exempelvis Statskontoret eller JTI. Förprovningen är kostnadsfri för djurhållaren och är en viktig tjänst för att kvalitetssäkra bygget ur djurskyddssynpunkt. Kostsamma misstag vid byggnationer kan därför undvikas. Förprovningen är ett bra redskap för att stärka djurskyddet. I djurskyddsutredningen framfördes dessutom att förprovning behövs för att förebygga djurskyddsproblem. Det framfördes att betesdrift är viktigt såväl ur djurskydds-, djurhälso- som smittskyddssynpunkt. I betänkandet "Folkhälsa – Djurhälsa. Ny ansvarsfördelning mellan stat och näring" (SOU 2010:106) och även i djurskyddsutredningen tas frågan upp om att även inkludera biosäkerhetsaspekten i förprovningen. En utökad förprovning skulle enligt Länsstyrelsen snarare gynna än försämra konkurrenskraften.

4.5 Tillståndsprovning av jordbruksverksamhet

Länsstyrelsen vill uppmärksamma Regeringen om att i samband med koncentrationen av provning till tolv Miljöprovningsdelegationer blev de tolv Miljöprovningsdelegationerna ålagda av Regeringen att ta fram enhetliga rutiner för handläggning av tillståndsärenden. Detta uppdrag har genomförts och en slutrapport har getts in till Regeringen. Därtill har Miljöprovningsdelegationerna inom ramen för det samverkansarbete som bedrivs mellan delegationerna även tagit fram ett gemensamt beslutsstöd för djurhållning i syfte att likrikta handläggning och beslutsutformning inom området.

Det är för Länsstyrelsen oklart om den vägledning som omtalas i utredningen är tänkt att behandla själva handläggningen av ärenden, eller belysa huvudsaklig miljöpåverkan, möjliga åtgärder, tekniska lösningar och kostnader etc. för denna bransch. Länsstyrelsen anser att det inte är lämpligt att hantera handläggning inom en sådan vägledning annat än som information till verksamhetsutövare. Redovisning av huvudsaklig miljöpåverkan, möjliga åtgärder, tekniska lösningar och kostnader etc. för branschen kan däremot utgöra ett stöd och komplement till redan framtagna rutiner.

Länsstyrelsen ställer sig frågande till utredningens förslag att eventuellt ta bort kravet på samrådsförfarande för anmälningspliktiga verksamheter. Av 25 § Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd följer att en anmälan ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning bara i den utsträckning som behövs i det enskilda fallet. Om det krävs en miljökonsekvensbeskrivning behöver verksamhetsutövaren samråda med länsstyrelsen, tillsynsmyndigheten och de enskilda som kan antas bli särskilt berörda. Samrådet ska alltså genomföras i behövlig omfattning, vilket får anses rimligt.

5.5 Medvetna konsumenter

Länsstyrelsen tillstyrker att Livsmedelsverket och Jordbruksverket sammanställer och tillgängliggör fakta om säkra livsmedel och svensk livsmedelsproduktion men vill särskilt betona vikten av att marknadsföra detta. Genom marknadsföring av svenska livsmedel bör konsumenterna kunna göra medvetna val, både när det gäller animaliska och vegetabiliska livsmedel, man ska känna till varför vi bör välja inhemska livsmedel före importerade både ut ett lokalt och ett globalt miljöperspektiv, ur ett etiskt perspektiv och, inte minst, ur ett folkhälsoperspektiv. Länsstyrelsen önskar att resurser avsätts för att skapa en allmän opinion i landet, tillsammans med kost- och hälsoexperter, för svenska livsmedel och för att det blir lika självklart att välja svenska livsmedel som det är (eller en gång var) att dricka mjölk!

Ett stort ansvar läggs på primärproducenter, förädlingsindustri och handeln att jobba med ursprungsmärkning och att kommunicera de kvalitéer som konsumenterna efterfrågar, exempelvis djuromsorg och livsmedelssäkerhet. Länsstyrelsen anser dock att det är viktigt att initiativet kommer från regeringen och att det ges ett tydligt uppdrag t.ex. till någon branschorganisation som kan vara sammanhållande i arbetet med att utveckla en tydlig och enhetlig ursprungsmärkning för svenska livsmedel. Det är också viktigt att regeringen, genom tydliga ställningstaganden och uppdrag, utgör en ledstjärna när det gäller att på ett övergripande plan kommunicera mervärden och kvalitéer på svenska livsmedel för att skapa en större efterfrågan bland konsumenterna.

När det gäller upphandling av livsmedel anges att den politiska viljeinriktningen från ansvariga kommunpolitiker är avgörande för upphandlingar av svenska livsmedel. Även här är det viktigt att viljeinriktningen och ambitionen från politiken på nationell nivå är tydlig.

Utredningen berör inte att primärproducenterna måste kunna få betalt för sina produkter. Detta borde kopplas samman med de insatser som riktar sig mot konsumenter t.ex. genom att skapa en förståelse för vilka mervärden det är man betalar för. Det bör också knytas till analysen av marknadsmakt inom livsmedelskedjan.

6.3 Rådgivning

Förslaget att kategorisera rådgivningen i strategisk rådgivare, seniorrådgivare, juniorrådgivare och trainee verkar mer som ett mått på hur länge man har arbetat i branschen än som ett mått på kvalitet. Självklart bör kunderna ha lätt att välja den typ av rådgivning som motsvarar behoven, men då bör man använda en annan form av kategorisering. Det finns inget som säger att en "seniorrådgivare" kan tillfredsställa ett behov bättre eller sämre än en "juniorrådgivare".

6.4 Kompetensförsörjning

I utredningen saknas helt grundskolans betydelse. Det är Länsstyrelsens uppfattning att grundskolan har en viktig roll i att upplysa konsumenter och skapa intresse för branschen. Barnen får i dag lära sig att kompostera mat med inte odla mat.

Utbildningarna, både på naturbruksgymnasier och högre utbildning, bör anpassas och profileras för att möta behoven. Genom aktiv marknadsföring av olika inriktningar och möjligheter kan man göra utbildningarna mer attraktiva och locka fler sökanden. Genom samverkan mellan företag, gymnasium och högre utbildning skapas förutsättningar för att

kunna möta även ett framtida behov. Utredningen menar att djur/natur/jordbruk anses vara mindre attraktivt att arbeta inom än t.ex. marknadsföring, media och teknik – men det ena behöver ju inte utesluta det andra. Utredningen pekar också på att kombinationen mellan naturbruksskola och högskola utgör viktiga bryggor mellan praktik och akademi – detta är också en mycket viktig aspekt som, tillsammans med att naturbruksprogrammet ges högskolebehörighet, bör lyftas fram mer för att locka elever till naturbruksskolorna.

En annan viktig aspekt är att se till att insatser genomförs för att främja möjligheter till forskning och utbildning i hela landet, och där så är tillämpligt, forskning och utbildning som är anpassad till regionala förutsättningar och behov.

I flera avsnitt nämns kompetensutveckling genom Landsbygdsprogrammet som en viktig åtgärd. För att kunna tillämpa det krävs att tillräckligt med medel fördelas till kompetensutvecklingsåtgärden och de olika insatsområdena i programmet. I dagsläget är budgeten mycket begränsad och dessutom uppdelad på många delbudgetar, vilket försvårar möjligheterna att genomföra effektiva och långsiktiga insatser. Det är viktigt att nationella insatser kan kompletteras med regionalt anpassade insatser.

Utredningen motiverar förslaget om att mer kompetensutveckling ska bedrivas på nationell nivå bland annat med att färre och större företag ger ett för litet underlag för att kunna tillfredsställa behoven på regional nivå. Man får dock inte glömma bort att det fortfarande finns små företag med särskilda behov på den regionala nivån och att medel även bör fördelas regionalt för att kunna tillgodose behoven i mindre företag, att genomföra individuellt anpassad rådgivning och för att kunna möta akuta behov. Ett exempel på ett projekt som bedrivits på regional nivå i Norrbotten är ett projekt där länsstyrelsen har kunnat avropa akuta rådgivningsinsatser i de fall brister i djurhållningen har upptäckts på företag. Dels krävs snabba åtgärder för att åtgärda de akuta problemen, dels krävs åtgärder för att på längre sikt trygga företagets fortlevnad och konkurrenskraft. Länsstyrelsen ser en risk att denna typ av insatser helt kommer att förbises när

7 Konsekvensbedömning

I konsekvensbedömningen belyses inte konsekvenser för handläggande myndigheter, till exempel länsstyrelser, då olika åtgärder kan innebära ökad eller minskad administration på myndigheten. Inför genomförandet av olika åtgärder bör konsekvenserna för samtliga berörda myndigheter utredas. Åtgärder som innebär ökade kostnader bör åtföljas av motsvarande finansiering.

I det fortsatta arbetet bör även konsekvenser beaktas såsom effekter av minskade mervärden, bortprioritering av visst förebyggande arbete, sämre regional anpassning av kompetensutvecklingsåtgärder och en ökad centralisering

Länsstyrelsen
Norrbotten

YTTRANDE

Datum
2015-06-19

Diarienummer
300-3970-15

7 (7)

Beslutande

I detta ärende har Landshövding Sven- Erik Österberg beslutat. Handläggare Jenny Bucht har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också följande deltagit; Avdelningscheferna Andreas Lind, Britta Wännström och Britt-Marie Häggberg, samt enhetscheferna Victoria Sjöholm Jansson, Karin A Hansson och Erika Johansson, samt miljöskyddsensheten genom Magdalena Hannu.

Sven-Erik Österberg

Jenny Bucht